

Nr 202.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående reglering av priserna på fisk och av exporten av fisk, given Stockholms slott den 24 mars 1950.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över jordbruksärenden för denna dag, föreslå riksdagen att *dels* antaga härvid fogade förslag till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1948 (nr 311) om viss reglering av handeln med fisk, m. m.,

dels bifalla de förslag i övrigt, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

Under Hans Maj:ts

Min allernådigste Konungs och Herres frånvaro:

GUSTAF ADOLF.

G. E. Sträng.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

Bemyndigande begäres att under budgetåret 1950/51 reglera priserna å fisk enligt i huvudsak de grunder som tillämpas under innevarande budgetår.

För att möjligheterna till export av fisk till länder med centraliserad import skola utnyttjas på ändamålsenligaste sätt förordas vidare, att vissa centraliseringsåtgärder skola vidtagas beträffande denna export.

Förslag

till

förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1948 (nr 311) om viss reglering av handeln med fisk, m. m.

Härigenom förordnas dels att förordningen den 17 juni 1948 om viss reglering av handeln med fisk, m. m., vilken gäller till och med den 30 juni 1950, skall äga fortsatt giltighet till och med den 30 juni 1952, dels att vad i förordningen stadgas i fråga om åsidosättande av tystnadsplikt samt beträffande annan förseelse, vilken ägt rum under tiden för förordningens giltighet, skall äga tillämpning även efter det förordningen upphört att gälla.

Utdrag av protokollet över jordbruksärenden, hållet inför Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten i statsrådet å Stockholms slott den 24 mars 1950.

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärendena UNDÉN, statsråden SKÖLD, QUENSEL, DANIELSON, VOUGT, ZETTERBERG, NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, MOSSBERG, WEIJNE, LINGMAN.

Efter gemensam beredning med cheferna för finans- och handelsdepartementen anmäler chefen för jordbruksdepartementet, statsrådet Sträng, vissa frågor angående regleringen av priserna på fisk m. m. och organisationen av exporten av fisk samt anför därvid följande.

Inledning.

I förordningen den 17 juni 1948 (nr 311) om viss reglering av handeln med fisk, m. m., vilken förordning gäller till och med den 30 juni 1950, äro bestämmelser meddelade om handelsreglering — grundad på auktorisation av s. k. producentföreningar — och om prisregleringsavgift å fisk.

Genom beslut den 3 juni 1949 bemyndigade Kungl. Maj:t statens livsmedelskommission att för tiden till och med den 30 juni 1950, i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder som angivits i proposition nr 67 till 1949 års riksdag, anordna reglering av priserna på saltvattensfisk ävensom förordna om upptagande av prisregleringsavgift enligt 5 och 7 §§ nämnda förordning. I samma beslut föreskrev Kungl. Maj:t, att de tre s. k. prisregleringsföreningarna, nämligen Ostkustfisk, centralförening u. p. a., Väst-kustfisk, förening u. p. a. och Sydkustfisk, förening u. p. a., skulle få åttjanta fortsatt räntefrihet å vissa dem beviljade statslån å respektive 500 000, 2 500 000 och 500 000 kronor.

I skrivelse den 14 februari 1950 har *statens livsmedelskommission* framlagt förslag om prisreglering å fisk efter den 30 juni 1950, m. m. Sedermera har kommissionen med skrivelse den 14 mars 1950 överlämnat en den 17 februari 1950 dagteknad skrift i ämnet från tolv salteriföretag ävensom ett yttrande över berörda skrift från föreningen Väst-kustfisk.

Genom beslut den 4 mars 1949 uppdrog Kungl. Maj:t åt livsmedelskommissionen att inkomma med utredning och förslag rörande organisationen av exporten av fisk till länder, där importen av denna vara är centraliserad. Enligt beslutet skulle vid utredningen ägnas särskild uppmärksamhet åt

spörsmålet under vilka betingelser och i vilka former inom branschen verk-samma företag kunde beredas möjlighet att deltaga i ifrågavarande export. *Kommissionen* har i skrivelse den 18 oktober 1949 inkommit med utredning och förslag i ämnet.

Över sistnämnda skrivelse ha utlåtanden avgivits av statens handelskom-mission den 26 november 1949 och av kommerskollegium den 5 januari 1950. Kollegiet har därvid överlämnat yttranden från handelskamrarna i Göteborg, Jönköping, Malmö och Stockholm.

Jag torde nu få anmäla dessa frågor.

Prisregleringen på fisk m. m.

Nuvarande förhållanden.

Under innevarande budgetår har upprätthållits prisreglering å fisk enligt de principer, som gällt sedan våren 1946, ävensom en fortsatt reglering av handeln med strömming.

Prisregleringen innebär i huvudsak att livsmedelskommissionen, i sam-råd med statens priskontrollnämnd, för västkusten och sydkusten efter överläggningar med fiskareorganisationerna därstädes fastställer minimi-priser på de viktigaste fiskslagen samt för ostkusten, enligt uppgörelser med föreningen Ostkustfisk, godkänner garantipriser å saltströmming samt par-tinoteringarna å färsk strömming. Regleringen förutsätter vidare, att fisk, för vilken nämnda minimipriser eller garantipriser icke kunna utfås, över-tages såsom överskott och nyttiggöres av vederbörande regleringsförening. Till denna verksamhet erhålla föreningarna av livsmedelskommissionen vissa statliga bidrag, beträffande strömming prisutjämningsmedel och i öv-rigt s. k. pristillägg. För att täcka kostnaderna för dessa bidrag upptagas prisregleringsavgifter för olika slag av inhemsk fisk och importerad färsk-fisk. Enligt beslut av kommissionen utgår bidraget för närvarande på väst- och sydkusten i princip oberoende av sättet för fisköverskottets tillvarata-gande. Däremot är bidraget på ostkusten begränsat till prisutjämning på salt strömming och, under vissa förutsättningar, på färsk strömming som användes till djurföda eller säljes för export. Ett bemyndigande för kom-missionen att utvidga prisregleringen å strömming till foder- och konserv-strömming har hittills icke behövt tagas i anspråk. Icke heller har en av kommissionen tidigare förordad prisreglering å torsk på ostkusten norr om Blekinge enligt det för väst- och sydkusten gällande systemet hittills kun-nat organisatoriskt genomföras av ostkustens fiskaresammanslutningar. Överläggningar i frågan ha dock under den senaste tiden ägt rum mellan där-av berörda fiskförsäljningsföreningar.

Prisregleringsföreningarnas behov av rörelsemedel täckes till stor del av de förut omförmälda statslånen. Föreningen Västkustfisk åtnjuter, enligt Kungl. Maj:ts beslut den 9 maj 1947, därutöver rätt att i riksbanken mot sedvanlig ränta utbekomma lån å ett belopp av intill 2 500 000 kronor.

Livsmedelskommissionens skrivelser.

Till belysande av *fiskprisernas utveckling efter införandet av nuvarande prisregleringssystem* under våren 1946, jämfört med tiden närmast dessförinnan, torde av livsmedelskommissionen sammanställda uppgifter om vissa genomsnittliga fiskarepriser få återgivas i en vid detta protokoll såsom *bilaga 1* fogad tablå. Priserna avse västkustfisk samt torsk och sill vid sydkusten — sammanställda med minimipriserna på viktigare fiskslag — ävensom partipriserna på strömming i Stockholm, allt kvartalsvis från och med tredje kvartalet 1945.

Beträffande den prisutveckling, som belyses av tablån, anför livsmedelskommissionen följande.

För västkustens vidkommande har en i vissa fall rätt betydande sänkning av genomsnittspriserna ägt rum under de senare kvartalen 1949 jämfört med motsvarande kvartal 1948. Även för sydkustsill gör sig samma tendens gällande under senare halvåret 1949. Då någon minskning av fångsterna under året skett jämfört med år 1948, torde prissänkningen sammanhånga med — förutom den under år 1949 inträdda förbättringen av det allmänna försörjningsläget i landet — det förhållandet att konkurrensen från andra säljareländer hårdnat med vikande exportpriser som följd. Genom prissänkningen under året har den tidigare i många fall rätt betydande skillnaden mellan genomsnittspris och minimipris i motsvarande mån nedbringats. Vad angår särskilt västkustsillen men även sydkusttorsken har genomsnittspriset under respektive kvartal legat rätt nära minimipriset.

Minimipriserna ha, såsom av tablån framgår, under det gångna året — frånsett sedvanliga säsongmässiga variationer beträffande västkustsillen — ej undergått några förändringar. Minimipriserna äro för västkustsill och vissa andra fiskslag praktiskt taget oförändrade sedan år 1946, då det nuvarande prisregleringssystemet infördes. Beträffande andra fiskslag, däribland makrill och större sydkustsill, ha de höjts med upp till 10 öre per kilogram. En successiv prisstegring har samtidigt ägt rum för vissa av fiskets viktigare förnödenheter. Såsom exempel kan nämnas, att priserna i juli 1946 utgjort å motorbrännolja 14 öre per liter i O-zon, å smörjolja 52 öre per kilogram och å bomullsgarn 8 kronor per kilogram, medan motsvarande priser nu äro respektive 19,5 öre per liter, 82 öre per kilogram och 12 kronor 23 öre per kilogram. Denna prisstegring, vilken dock per kilogram fångad fisk torde vara tämligen obetydlig, har utgjort ett skäl till att minimipriserna (och garantipriserna), trots de i viss mån försämrade avsättningsmöjligheterna, tills vidare icke ansetts böra sättas lägre än som skett. Under det gångna året ha vissa fångstbegränsningar — i likhet med tidigare — gällt för sill, medan för andra fiskslag än sill någon fångststränkning ej upprätthållits. Fiskarena ha i dagarna beslutat tills vidare häva fångstbegränsningen även på västkustsill i storlek 1.

Beträffande *det ekonomiska resultatet av livsmedelskommissionens hittillsvarande verksamhet med avseende å prisregleringen på fisk* hänvisar livsmedelskommissionen till en tablå, vilken torde få bifogas detta protokoll såsom *bilaga 2*.

Såsom framgår av tablån utgjorde behållningen av prisregleringsmedel

den 1 januari 1950 inemot 3,4 miljoner kronor mot något över 2,7 miljoner kronor ett år tidigare. Kommissionen anför härom följande.

För samtliga kuststräckor har inkomsten av regleringsavgifter under år 1949 ej obetydligt minskat jämfört med näst föregående år. De sammanlagda utgifterna under året i form av utbetalade pristillägg och prisutjämningsmedel uppgå däremot i stort sett till samma belopp som under år 1948. Då totalbeloppen av uppburna fiskregleringsavgifter emellertid även under 1949 överstiga de sammanlagt under året utbetalade beloppen för pristillägg och för kommissionens omkostnader å regleringen, har behållningen av prisregleringsmedel ökat med cirka 650 000 kronor. Härvid är dock att märka, att fiskförsäljningsföreningarna på ostkusten för närvarande ligga inne med betydande lager av saltströmming av 1949 års fångst, för vilka lager utsikterna till avsättning te sig ytterst ovissa. Behovet av prisutjämningsmedel för att täcka eventuell förlust å dessa lager kan beräknas bli ganska stort. För ändamålet kan tagas i anspråk medel, som kommissionen disponerar av clearingkassan för fisk och av inflytande importavgifter, i enlighet med ett tidigare träffat arrangemang för finansieringen av Ostkustfisks prisutjämningskostnader (prop. 1947: 162, s. 6 och 7).

De tre prisregleringsföreningarnas egen ekonomiska ställning vid senaste årsskiftet torde, enligt vad kommissionen inhämtat, kunna betecknas såsom relativt tillfredsställande. Föreningen Sydkustfisk har åtminstone i huvudsak kunnat avveckla hittills uppkomna engagemang utan förlust för föreningen, medan föreningarna Väst kustfisk och Ost kustfisk vid årsskiftet innehade lager av salt sill respektive saltströmming, som i anskaffning betingat ett värde av cirka 1 000 000 respektive omkring 750 000 kronor. Vad särskilt angår saltströmmingen synas, såsom tidigare berörts, betydande svårigheter föreligga att på tillfredsställande villkor avyttra densamma. Sedan prisutjämningsmedel å tillhoppa 400 000 kronor under januari 1950 utbetalats till Ost kustfisk för finansiering tills vidare av sålunda övertagen saltströmming, redovisa samtliga föreningar nu tillgångar, främst banktillgodohavanden, i huvudsak motsvarande deras statslån.

Kommissionen behandlar härefter *frågan om grunderna för prisregleringen å fisk efter utgången av innevarande budgetår*. Därvid upplyses till en början, att kommissionen under den senaste tiden berett representanter för vederbörande fiskareorganisationer samt för sammanslutningar av fiskhandlare och saltsillhandlare m. fl. tillfälle att anföra sina synpunkter i fråga om en fortsatt prisreglering å fisk efter utgången av innevarande budgetår.

Fiskareorganisationerna ha därvid, enligt vad kommissionen meddelar, uttryckt sin tillfredsställelse med det hittills tillämpade regleringssystemet och förordat, att prisreglering även i fortsättningen skall få anordnas enligt de grunder, som innefattas i nuvarande bemyndiganden för kommissionen. Prisregleringsföreningarna ha anhållit att de statslån, som de inneha, skola få åtnjutas räntefritt även under nästkommande budgetår (utom Väst kustfisks riksbankskredit). Föreningen Sydkustfisk har därjämte hemställt att — på samma villkor som föreningen Väst kustfisk — få komma i åtnjutande av en rörlig riksbankskredit intill ett belopp av 2,5 miljoner kronor för att kunna finansiera uppkommande fisköverskott vid perioder av toppbelastning i föreningens verksamhet.

Färskfiskhandels representanter ha likaledes förordat ett bibehållande av det nuvarande prisregleringssystemet.

I den förut omförmälda skriften från *tolv salteriföretag* hemställes, att grunderna för en fortsatt prisreglering liksom den fortsatta tillämpningen av dessa grunder måtte bli föremål för en ingående saklig prövning. Såsom ett skäl härför anföres att möjligheterna till internationellt handelsutbyte i hög grad förbättrats efter krigets slut. Företagen hävda, att de minimipriser som nu fastställas äro för höga för att möjliggöra export till normala marknader på grundval av inköp på auktion, och att som en följd härav överskottsöreningarna få hand om exporten, medan de ordinarie exportörerna undanträngas. I realiteten ha sålunda minimipriserna fastställts på en orimlig nivå och därigenom kommit att tjäna ett helt annat syfte än det ursprungligen avsedda.

Företagen anmärka därjämte på tillvägagångssättet vid fastställandet av minimipriserna. Enligt företagens mening ha de överläggningar med handelsrepresentanter, som skolat föregå beslut i berörda frågor, varit högst otillfredsställande i den mån de över huvud taget förekommit. Företagen anse att fasta former för dessa överläggningar snarast böra tillskapas.

Vidare uttala företagen klagomål över att överskottsöreningen Västskustfisk missgynnar de enskilda saltarna vid fördelning av överskottsfisk för saltning. Öreningen överlämnar nämligen varor för saltning i första hand till företag och salterier, som äro anknutna till fiskarens egna organisationer. De enskilda företagen bli sålunda reservföretag, vilka först utestängas från inköp på auktion genom de alltför höga minimipriserna och därefter erhålla varor från överskottsöreningen först sedan fiskarens egna salterier blivit fullt sysselsatta.

Enligt företagens mening böra prisregleringsöreningarna stå mera omedelbart under livsmedelskommissionens ledning. För närvarande synes fiskareintresset vara alltför dominerande.

Slutligen anse företagen att principerna för utformande av garantipriser böra omprövas. Det ifrågasättes, om icke garantipris och minimipris böra sammanfalla. Enligt företagen bestämma nu fiskarens själva garantiprisets höjd. Likaså bestämma de själva om fångstransoneringarna.

I yttrande över berörda skrift framhåller *föreningen Västskustfisk*, att ett intimt samråd ägt rum med de enskilda salteriföretagen vid fastställande av minimiprisens storlek beträffande såväl centraliserade som fria marknader. Salteriföretagen ha därvid icke gjort några invändningar mot systemet med minimipriser. Ett nära samarbete har även skett vid export till centraliserade marknader i det att fiskarens och handeln gemensamt underhandlat och träffat avtal med den utländske köparen och därefter fastställt minimipriset för råvaran. Då sammanslutningen för dylik export haft omkring 25 sammanträden under år 1949, finner föreningen att det knappast med fog kan göras gällande, att handeln icke beretts tillräckligt inflytande. De beslut som fattats ha med något oväsentligt undantag varit enhälliga. Öreningen understryker, att den enskilda handeln genom detta samarbete

beretts de bästa tänkbara möjligheter icke blott att sälja salt sill utan även att salta råvara. I den mån överskott uppstått trots dessa åtgärder, har föreningen ur rent ekonomiska synpunkter uppdragit åt fiskarens eget salteriföretag att bereda varan.

Livsmedelskommissionen anför i sin skrivelse den 14 februari 1950, att den för egen del funnit övervägande skäl tala för att det nuvarande systemet för prisregleringen på fisk skall bibehållas jämväl under budgetåret 1950/51. Den erinrar om att fiskarens möjligheter att avsätta sina produkter till acceptabla priser ha försämrats ej obetydligt under det senaste året. Ett fortsatt prisstöd till fisket behövs, eftersom inkomstnivån inom näringen eljest skulle tendera att bliva oskäligt låg. Såsom ett exempel på den under året inträdda allmänna prissänkningen på fisk anför kommissionen, att exporten av fisk och fiskkonserver under år 1949 jämfört med år 1948 värdemässigt minskat med inemot 5 miljoner kronor trots att exportkvantiteten stigit med bortåt 10 000 ton. Avsättningsmöjligheterna för fisk under nästa budgetår kunna antagas komma att ytterligare försämrats i och med den fortskridande förbättringen av livsmedelsläget i Europa och såsom följd av befarade betalningsmässiga svårigheter på olika exportmarknader.

I sin skrivelse den 14 mars 1950 framhåller kommissionen vidare, att en förbättring i möjligheterna att exportera fisk inträffat endast så till vida, att vissa tekniska svårigheter bortfallit vid exporten på Västtyskland. Allmänt sett ha möjligheterna att exportera fisk till acceptabla priser påtagligt försämrats under den senaste tiden.

Beträffande de anmärkningar, som salteriföretagen framställt mot tillvägagångssättet vid minimiprisernas fastställande och mot minimiprisernas höjd anför kommissionen följande.

Kommissionen har regelmässigt rådfrågat representanter för den enskilda handeln i viktigare frågor angående minimiprisernas avvägning. Till sådana frågor har i varje fall hänförts prissättningen på det område, som närmast intresserar salteriföretagen, de stora sillfiskena. Salteriföretagen ha tidigare vid diskussioner med representanter för kommissionen icke visat något mera utpräglat intresse för genomförandet av förslaget om tillskapande av »fasta former» för dessa överläggningar. Med anledning av vad härutinnan anförts i salteriföretagens skrivelse har emellertid kommissionen nu anmodat de s. k. fiskexportnämnderna (en på västkusten och en på sydkusten), vilka bestå av representanter för, bland annat, fiskare och salteriidkare, att tills vidare fungera såsom organ för preliminära överläggningar om minimipriser och att till sådana överläggningar även kalla representanter för kommissionen. Såsom framgår av föreningen Västskustfisks yttrande har för övrigt inom västsvenska exportnämnden i praktiken från tid till annan redan förekommit sådana överläggningar, som här avses. Som ett annat viktigt organ för hithörande överläggningar har fungerat det s. k. exportutskottet för salt sill, fiskarens och salteriidkarnas gemensamma organisation för export av salt sill till s. k. centraliserade marknader.

Ett annat förhållande är, att livsmedelskommissionen icke alltid kunnat helt tillgodose salteriidkarnas synpunkter när det gällt minimiprisernas avvägning. Enligt sakens natur ha här med hänsyn till fiskarepartens intressen kompromisser måst vidtagas. En anledning till att minimipriserna icke ansetts böra sättas lägre än som skett har varit att priserna på vissa av fis-

kets förnödenheter ej oväsentligt höjts. Minimipriserna ha icke varit så höga, att de uteslutit saltning och export av sill genom enskilda företag. Salteriföretagen synas i varje fall sakna fog för sitt uttalande, att minimipriserna faststälts på en »orimlig» nivå.

Kommissionen kan vitsorda, att Västkustfisk vid saltningen av överskottsvara anlitat salteriföretagen i väsentligt mindre omfattning än vissa helt eller delvis fiskareägda företag. Salteriföretagen ha anfört klagomål häröver hos kommissionen. Denna har också vid olika tillfällen på detta område sökt medverka till uppnående av överenskommelser mellan de berörda parterna. Från föreningen Västkustfisk har emellertid gjorts gällande, att anlitaandet av de fiskareägda företagen medfört betydande besparingar för föreningen. Västkustfisk har sålunda upplyst, att salteriföretagen år 1947 begärt en saltningensättning av 26 kronor 30 öre per tunna under det att samma företag år 1949, sedan konkurrens etablerats från de fiskareägda företagens sida, trots högre tunn- och arbetskostnader låtit sig åtnöja med en ersättning av 22 kronor 50 öre per tunna. I detta sammanhang har från fiskarehåll även gjorts gällande, att flertalet av salteriföretagen under normala tider icke idkat sillsaltning utan huvudsakligen vore att anse såsom importörer och sillhandlare.

Beträffande innehållet i övrigt i salteriföretagens skrift anför livsmedelskommissionen bland annat följande.

Fiskarena bestämma icke — såsom salteriföretagen vilja göra gällande — själva om eventuella fångstbegränsningar. Till varje fångstbegränsning eller ändring i sådan begränsning fordras kommissionens medgivande.

Om, på sätt i skrivelsen ifrågasatts, garantipriset alltid skulle sammanfalla med minimipriset och regleringsföreningarna även i övrigt ställas mera omedelbart under kommissionens ledning, skulle föreningsledningarnas ekonomiska handlingsfrihet och självständiga ansvar i stort sett försvinna. Några skäl för en sådan ändring i en av de grundläggande principerna för de nuvarande regleringarna ha enligt kommissionens mening icke framkommit.

Kommissionen vill slutligen framhålla, att salteriföretagen i detta sammanhang icke heller synas ha några invändningar mot det samarbete mellan olika intressen inom fiskerinäringen, som under de senaste åren genomförts, när det gäller exporten på s. k. centraliserade marknader. Detta samarbete har, såvitt kommissionen kunnat finna, inom ramen för det oförmålda saltsillutskottet försiggått på det hela taget friktionsfritt.

Livsmedelskommissionen behandlar även *frågan om förlängning av förordningen om viss reglering av handeln med fisk m. m.* Kommissionen erinrar, att den i sitt utlåtande den 25 april 1947 över 1945 års fiskeriutrednings betänkande angående fiskerinäringens efterkrigsproblem uttalat, att man borde överväga, huruvida icke det nuvarande systemet för reglering av strömmingshandeln skulle kunna avvecklas. Kommissionen motiverade denna ståndpunkt med att producentföreningarna för strömming redan syntes hava vunnit tillräcklig stadga för att kunna fullgöra sina uppgifter. I likhet med vad kommissionen förklarat i berörda utlåtande motsätter den sig dock icke heller nu, att den nuvarande ordningen för regleringen av handeln med strömming skall bibehållas så länge — såsom alltjämt är fallet — ovissa förhållanden råda i fråga om avsättningen av strömming. Kommissionen föreslår i anslutning härtill, att förordningen skall bibehållas i sak oförändrad och att dess giltighetstid skall förlängas till och med den 30 juni 1952.

För att man skall kunna komma tillrätta med vissa missförhållanden inom strömningshandeln föreslår kommissionen härjämte en ändring av förordningens ansvarsbestämmelser. Ändringen innebär, att på anmälan eller efter medgivande av kommissionen rättsligt inskridande skall kunna ske ej blott, såsom nu är fallet, gentemot den, som överlåter handelsreglerad fisk i strid med gällande föreskrifter, utan även gentemot den som inköper handelsreglerad fisk direkt från fiskare utan att vara därtill berättigad.

Livsmedelskommissionen behandlar vidare *vissa frågor rörande prisregleringsföreningarnas ekonomiska förhållanden*. Den förklarar därvid, att föreningarna Västkustfisk och Ostkustfisk icke synas behöva ytterligare statliga rörelsemedel. Å andra sidan böra dessa föreningar emellertid, liksom föreningen Sydkustfisk, få åtnjuta hela det dem tillerkända statliga lånekapitalet, däribland den till föreningen Västkustfisk år 1947 beviljade riksbankskrediten, jämväl för tiden efter den 30 juni 1950 tills vidare. Plan för amortering av de egentliga lånen bör enligt kommissionens mening fastställas först längre fram, sedan föreningarna själva hunnit bilda det kapital som erfordras för rörelsens bedrivande.

Däremot anser kommissionen, att föreningen Sydkustfisk — utöver det redan uppburna statslånet — behöver den rörliga kredit, som föreningen begärt för att kunna finansiera större engagemang för överskottsfisk. Härför talar särskilt erfarenheten från förra våren, då föreningen hade mycket svårt att med tillgängliga medel verkställa avräkning med fiskarena i avvaktan på inflytande exportlikvider. Kommissionen föreslår därför att föreningen Sydkustfisk — på samma villkor som föreningen Västkustfisk — skall tillerkännas en riksbankskredit intill ett belopp av högst 2,5 miljoner kronor.

Vad beträffar regleringsföreningarnas begäran om fortsatt räntefrihet erinrar kommissionen om att den tidigare visserligen icke velat motsätta sig räntefrihet men i princip förklarat sig vara av den åsikten, att regleringsföreningarna i framtiden icke böra åtnjuta någon subvention i form av räntefrihet för statliga lån. Med hänsyn till att föreningarnas årsvinst beskattas och att det enligt kommissionens mening måste anses skäligt att skatt ej utgår för vinstmedel av denna art, motsätter sig kommissionen icke heller nu, att fortsatt räntefrihet för föreningarnas lån (med undantag för riksbankskrediten) skall beviljas för ytterligare ett budgetår.

Medelsbehovet för den fortsatta utbetalningen av pristillägg och prisutjämningsbidrag under tiden fram till den 1 juli 1951 förutsätter kommissionen skola kunna täckas av kvarstående behållningar å clearingkassan för fisk och å tidigare upplupna regleringsavgifter ävensom av de avgifter av detta slag som inkomma i fortsättningen. Enligt kommissionens mening erfordras sålunda alltjämt bemyndigande att upptaga regleringsavgifter efter i huvudsak de grunder som nu gälla. I vad mån kommissionen i fortsättningen skall kunna nedsätta avgifterna eller, om medelsbehovet skulle

öka ytterligare, föranledas att upptaga avgift även å beredd importfisk, bör få bedömas med hänsyn till utvecklingen under här ifrågavarande tidsperiod.

Slutligen upplyser livsmedelskommissionen, att den i förevarande frågor samrått med *statens priskontrollnämnd*. Nämnden har därvid i sak biträtt vad kommissionen föreslagit men, liksom under föregående år, framfört vissa betänkligheter mot att även beredd importfisk skulle beläggas med regleringsavgift.

Organisationen av fiskeexporten.

Livsmedelskommissionens utredning och förslag.

Fiskeexportens omfattning. Kommissionen framhåller inledningsvis, att Sverige under normala tider har en betydande såväl import som export av fisk och skaldjur. Under åren 1935—1938 uppgick den importerade kvantiteten årligen i genomsnitt till mellan 40 000 och 50 000 ton med ett värde av inemot 20 miljoner kronor. Exporten var kvantitativt nästan lika stor och gick under de sista fredsåren upp till omkring 40 000 ton per år, motsvarande cirka en tredjedel av den årliga totalfångsten av saltsjöfisk. Exportvärdet översteg emellertid sällan 10 miljoner kronor. Anledningen till att exportvärdet var så lågt i jämförelse med importvärdet var framför allt, att importen huvudsakligen omfattade beredd vara av hög kvalitet medan exporten till största delen utgjordes av småsill och andra billiga fiskslag, som levererades i färskt tillstånd. En stor del av vad som avsattes utomlands — år 1938 cirka 16 000 ton med ett värde av ungefär 3 miljoner kronor — landades där direkt från svenska fiskebåtar.

De viktigaste köparna av svensk fisk voro före kriget Tyskland, Danmark och Storbritannien. En stor del av det som levererades till Danmark transiterades, främst till de båda andra länderna. Värdet av exporten till nämnda länder uppgick år 1938 till 75 procent av totalexportens värde.

Under krigsåren blev det av försörjningsskäl efter hand nödvändigt att helt stoppa exporten. Denna gjordes beroende av myndigheternas, i första hand statens handelskommissions, i varje särskilt fall lämnade tillstånd. År 1944 tilläts viss utförsel, som dock till stor del var av humanitär natur. Den traditionella kommersiella exporten återupptogs först under år 1945, då en icke obetydlig ilandföring av fisk från svenska fiskebåtar skedde i Storbritannien.

Trots svårigheter av allmänt politisk och handelspolitisk art erhöll den svenska fiskeexporten under år 1946 en betydande omfattning. Detta år exporterades sålunda 47 000 ton fisk — utgörande nära 30 procent av totalfångsten — med ett värde av inemot 35 miljoner kronor. År 1947 sjönk exporten till cirka 28 000 ton — cirka 18 procent av totalfångsten — med ett värde av ungefär 22 miljoner kronor. År 1948 steg den åter ända till bortåt

60 000 ton — uppskattningsvis motsvarande inemot 40 procent av totalfångsten — med ett värde av närmare 40 miljoner kronor. De angivna siffrorna innefatta dock leveranser av mer eller mindre humanitär natur, för vilka betalning icke erlagts av mottagarländerna.

Såsom framgått av den föregående redogörelsen för prisregleringsfrågan steg den år 1949 exporterade fiskkvantiteten med närmare 10 000 ton, medan värdet på grund av prissänkningar sjönk med nära 5 miljoner kronor.

Kommissionen framhåller, att den utländska efterfrågan på fisk minskat allteftersom återhämtningen efter kriget fortskridit och försörjningsläget undan för undan förbättrats. Samtidigt har konkurrensen, främst från Norge och Danmark, hårdnat. Exportprinsnivån har därför visat en vikande tendens. Kommissionen anser det i detta läge av vikt att de exportmöjligheter, som finnas, skola tillvaratagas på bästa möjliga sätt och att de svårigheter av handelspolitisk art, som efterkrigsåren fört med sig, skola bemästras.

Svårigheter av handelspolitisk art för fiskexporten. Kommissionen sammanfattar de svårigheter av handelspolitisk art, som föreligga för fiskexporten, på följande sätt.

Systemet med balanserade, bilaterala handelsavtal har lett till att de utländska myndigheterna ogärna medgivit importkontingenter för svensk fisk. Sverige har på grund av näringslivets struktur haft och har många varor att exportera, vilka från utlandets synpunkter varit och äro av betydligt större intresse än fisken. Vid avtalsförhandlingar har därför den utländske kontrahenten i regel sökt utnyttja de inköpsmöjligheter, som det egna landets begränsade export erbjuder, till att i första hand erhålla andra varor än fisk från Sverige. Sverige har i detta hänseende intagit en betydligt ofördelaktigare ställning än exempelvis Norge och Danmark.

Med den handelspolitiska utveckling som skett har avsättningen av svensk fisk på samtliga viktigare utlandsmarknader kommit att bindas vid fasta kontingenter, bortsett från exportaffärer i samband med s. k. kompensationsaffärer. I vad mån de nu pågående övervägandena om en liberalisering av utrikeshandeln skola leda till att möjligheter öppnas för export av någon betydelse vid sidan av kontingenter i handelsavtal torde för dagen få be-tecknas som ovisst. Fiskexportens ställning och utveckling kommer i varje fall tillsvidare att i stor utsträckning bliva beroende av det resultat, vartill man kommer vid förhandlingarna om handelsavtal.

Tungroddheten i förhandlingsarbetet har i några fall reducerat eller helt stoppat fiskexporten. Ett typexempel härpå har erbjudits, när den för det svenska fisket mycket betydelsefulla, före kriget ständigt återkommande exporten av färsk s. k. vintersill till Tyskland två år i följd gått om intet främst därför att avtalsförhandlingarna med Bizonien icke hunnit avslutas förrän fiskesäsongen varit över.

Importlicenstvånget i utlandet har ofta utnyttjats för att begränsa den svenska fiskexporten. Det har kunnat ske genom att de utländska myndigheterna vägrat godkänna priser, varom importörer och exportörer överenskommit, eller genom att importlicenser utställts utan hänsyn till importörernas möjligheter att utnyttja dem. På så sätt ha fiskkontingenterna kunnat bindas tills fiskesäsongen varit förbi. Då de svenska licensmyndigheterna lämna exportlicenser endast till de exportörer, som kunna förete importlicenser, ha fiskkontingenterna sålunda i vissa fall stannat på papperet.

Slutligen har den svenska fiskexporten i väsentlig grad påverkats av den *centralisering av importen* — ofta utformad som ett statligt importmonopol — vilken efter kriget successivt genomförts i olika länder, främst i de öst-europeiska staterna. Denna importcentralisering har i realiteten inneburit en omläggning av den internationella fiskhandels struktur. Genom centraliseringen har på ett flertal av de gamla marknaderna för svensk fisk mångfalden av köpare ersatts av ett enda, ofta statligt inköpsorgan. I allmänhet har detta centralorgan sökt samordna och disponera tillgängliga kontingenter i handelsavtal med olika länder på sätt som för det egna landets försörjning ansetts lämpligast. En dylik planering av importen på lång sikt har merendels medfört, att organet önskat på en gång till fasta priser göra upp om leveranser under en längre tid, omfattande hela den tillgängliga avtalskontingenten eller väsentliga delar av den. Naturligt är, att organet vid uppgörelser av detta slag velat ha vissa garantier från motpartens sida för att leveranserna skola fullgöras. Varje sådan uppgörelse får en helt annan betydelse för exportlandet än vad en enstaka försäljning inom ett nät av smärre uppgörelser med en mångfald utländska köpare någonsin kan ha. Dröjer en monopolinnehavare med sina inköp av en säsongvara, exempelvis av svensk vintersill, tills säsongen är över, eller blir ett avslut av annan anledning icke fullföljt, kan detta lätt få till följd att exportsituationen och därmed även produktionsläget i säljarelandet på en gång radikalt förändras, något som knappast kan inträffa om en mindre enstaka försäljning går om intet. Uppgårelsen med monopolinnehavaren har med andra ord i allmänhet en helt annan karaktär och räckvidd, ekonomiskt och socialt, än en vanlig uppgörelse. Vad särskilt beträffar en vara som fisk framhåves detta för Sveriges del ytterligare av det ekonomiska stöd som staten här lämnar producenterna.

De importplaner, som monopolinnehavarna uppgöra, taga ofta ingen eller blott obetydlig hänsyn till exportlandets önskemål och möjligheter; ofta är det till och med så att importlandet i dagens valutaläge har direkt intresse av att i möjlig mån utnyttja disponibla valutor för inköp av andra förnödenheter än fisk och därför gärna ser att en avtalskontingent för fisk blir utnyttjad. Ju fler de stater äro, som centralisera importen, desto angelägnare är det, att man från svensk sida på något sätt samordnar de olika exportuppgörelserna med varandra med tanke på de totala leveransmöjligheterna. Exporten bör planläggas så att man tillser att de avtal som träffas korrespondera med de övriga avtal och med de totala exportmöjligheter som kunna beräknas föreligga.

Kommissionen anför vidare, att det rent teoretiskt givetvis icke föreligger något hinder, att handeln är helt fri på exportsidan även om importen är centraliserad. Detta innebär att ett flertal företag kunna uppträda som anbudsgivare och förhandlare i förhållande till monopolimportören. Ett dylikt system har emellertid i praktiken visat sig medföra vissa nackdelar. Härom anföres bland annat följande.

De partier fisk, varom flera exportörer förhandlat, ha merendels varit desamma. Förhandlingarna ha i allmänhet avsett fisk, som vid förhandlingstillfället ännu icke fångats. Möjligheterna att fullgöra träffade avtal i fråga om kvantiteter och leveranstidpunkter bero därför ytterst på uppgörelse med fiskarena, vilka avgöra fiskets omfattning. Jämväl på prisfrågan ha fiskareorganisationerna ett avgörande inflytande. Detta sammanhänger med det statliga prisregleringssystem beträffande fisk, som nu tillämpas. Enligt detta garanterar staten fiskarena ersättning för de viktigare fisksla-

gen, i den mån icke vissa minimipriser, som fastställas av staten efter samråd med fiskarena, uppnås. Överskottsfisken övertages av vissa fiskarens med statligt stöd verksamma prisregleringsföreningar. Dessa skola tillse, att överskottet icke försäljes i konkurrens med annan fisk på den fria marknaden. I den fria marknaden kan därför i realiteten icke köpas fisk till priser, som understiga minimipriserna. Emellertid har i flera fall det pris, som uppnåtts vid export till länder med centraliserad import, understigit minimipriserna. För denna export har då endast kommit i fråga sådan vara, som övertagits av fiskareorganisationerna, d. v. s. fiskarena själva. För att en svensk säljare skall kunna gentemot ett centralt importorgan definitivt binda sig för ett visst exportpris, har det därför i allmänhet varit nödvändigt, att fiskarena accepterat priset. Vid inledande av förhandlingarna med importorganet är det givetvis icke klart, huruvida det pris, som kommer att uppnås, skall möjliggöra leverans av vara som inköpts på fria marknaden eller om varan kommer att utgöras av överskottsfisk. I vilket fall som helst måste den svenske säljaren ha möjlighet att med importorganet diskutera prisfrågan i hela dess vidd utan hänsyn till i Sverige gällande regleringsbestämmelser. Detta förutsätter, att fiskareintressena äro behörigen representerade vid förhandlingarna eller att de svenska förhandlarna i varje fall äro försedda med erforderliga fullmakter från fiskarena.

Systemet med monopolimportörer har i praktiken icke harmonierat med den i Sverige gällande ordningen med en mängd fritt arbetande enskilda offertgivare och exportörer. Att så icke varit fallet har man särskilt från fiskarehåll velat tillskriva frånvaron av en samverkan i prishänseende de enskilda exportörerna emellan, vilken skulle ha varit av värde för att skaffa fiskarena det bästa möjliga utbytet av exporten. En minst lika viktig anledning till den bristande överensstämmelsen torde emellertid ha varit de ändrade förhållandena på den svenska marknaden — minimiprissystemet, fångstbestämmelserna, kollektivförsäljningarna m. m. — vilka nödvändiggjort en samordning av de olika exportintressena för att det över huvud taget skall finnas en förhandlingsduglig svensk partner till de utländska monopolköparna.

I Norge och Danmark har man redan länge kunnat träffa kommersiella avtal genom centrala exportorgan i anslutning till handelsförhandlingar med stater, som ha en centraliserad fiskimport. I Sverige däremot har fram till senaste tid ett handelsavtal följts av en mängd offerter, i allmänhet utan någon större realitet bakom. Om en offert accepterats, har resultatet kunnat bli, att affären icke kunnat fullföljas därför att producenterna vägrat godkänna priserna. I andra fall ha över huvud inga offerter kunnat lämnas, eftersom priserna på den fria marknaden legat högre än vad den utländska marknaden kunnat betala. Exportmöjligheterna ha på detta sätt i många fall icke kunnat effektivt utnyttjas.

Det har sålunda visat sig erforderligt med ett svenskt förhandlingsorgan i förhållande till monopolimportörerna, ett organ som haft kontroll över utbudet, som kunnat diskutera priser och som varit befullmäktigat att göra bindande utfästelser med avseende på priser, kvantiteter, leveranstidpunkter m. m. Priserna kunna i allmänhet icke i förväg angivas; de äro helt enkelt ett resultat av förhandlingarna. I några fall ha monopolimportörerna själva hos livsmedelskommissionen hemställt att bli hänvisade till något förhandlingsdugligt organ, med vilket man kunde diskutera leveranser på längre sikt.

Kommissionen erinrar om att 1945 års fiskeriutredning i sitt den 2 januari 1947 avgivna betänkande angående fiskerinäringens efterkrigsproblem (SOU 1947: 2) behandlat ifrågasvarande spørsmål. Utredningen framhöll därvid, bland annat, att exportörerna efter kriget i betydande utsträckning kunde komma att ställas inför en monopolistiskt organiserad motpart. Utredningen hänvisade i detta sammanhang till ett uttalande av kommissionen för ekonomisk efterkrigsplanering att i dylika fall kunde inträda situationer, i vilka staten icke överksam kunde åse hur olika svenska exportörer spelades ut mot varandra. Utredningen underströk att det, då fisk finge införas till ett annat land endast intill ett visst värde, vore av vikt att undvika onödig konkurrens mellan de svenska exportörerna så att icke fiskpriset nedpressades till en oskäligt låg nivå.

Livsmedelskommissionen redogör härefter för *den utsträckning, i vilken importen centraliserats i skilda länder.*

Enligt denna redogörelse har den före kriget viktigaste marknaden, nämligen den tyska, hittills i sin helhet varit att betrakta såsom centraliserad. I vilken mån den omständigheten att för Västtysklands del importfrågorna nyligen överflyttats från ockupationsmakterna till ett tyskt organ, innebär någon ändring härvidlag, kan ännu icke med bestämdhet avgöras. Såsom framgått av redogörelsen i det föregående för kommissionens skrivelse av den 14 mars 1950 ha därigenom vissa tekniska svårigheter för berörda export bortfallit. Importen är redan helt centraliserad i Polen, Tjeckoslovakien, Sovjetunionen och Ungern. I Frankrike har beträffande färsk fisk under de senaste åren tillämpats ett importlicensförfarande, vilket i realiteten haft samma verkan som om importen varit centraliserad. Den svenska fiskexporten till marknader med centraliserad import utgjorde — oavsett om Frankrike medräknas eller icke — år 1946 cirka 45 procent, år 1947 cirka 37 procent och år 1948 cirka 67 procent av den totala exportkvantiteten under samma år. Värdet av exporten till centralmarknader utgjorde samma år respektive cirka 40, 35 och 65 procent av värdet av totalexporten.

Exporten till centralmarknader har hittills omfattat huvudsakligen sill — såväl färsk som saltad — samt därutöver skarpsill, makrill, torskfiskar och strömming, alltså uteslutande billiga fiskslag, som antingen varit föremål för s. k. kollektivförsäljning av fiskarena själva (skarpsill) eller omfattats av det statliga prisregleringssystemet. Någon export av lax, ål, sötvattensfisk och skaldjur har icke förekommit till dessa marknader. På senare tid har emellertid aktualiserats att återupptaga exporten av ål till Tyskland, d. v. s. Västtyskland.

Hittills vidtagna åtgärder för att underlätta fiskexporten. Av livsmedelskommissionens skrivelse inhämtas bland annat följande rörande de åtgärder, som hittills vidtagits för att underlätta fiskexporten.

För att skapa närmare kontakt mellan myndigheterna och de olika exportintressena ha bildats *exportnämnder*. För närvarande finnas två dylika nämnder, en för västkusten och en för sydkusten. De representera på

respektive kuststräckor verksamma organisationer och företag, vilka äro intresserade av export av färska och beredda fiskvaror. Livsmedelskommissionen inhämtar nämndernas uppfattning i frågor av betydelse för exporten, såsom frågor om exportens omfattning och inriktning, om lämpliga åtgärder för att möta importcentraliseringen utomlands, om exportpriser samt om grunderna för exportlicensieringen i vad angår uppdelning på olika slag av fisk och fiskprodukter, fördelning mellan olika företag m. m. För strömmingsfiskets del fyllas dessa uppgifter av ostkustfiskarens centralorgan, Ostkustfisk, centralförening u. p. a. När det gällt frågor om leveransmöjligheter till utlandet, om uppdelning av fiskkontingenter på olika landsdelar o. d. har det i praktiken visat sig svårt för kommissionen att överlägga med exportintressena i olika landsdelar var för sig. Det har därför syntts lämpligt att för gemensamma diskussioner kalla representanter för samtliga exportintressen inom landet till s. k. exportrådssammanträden. Detta exportråd består för närvarande av dels representanter för sydkustens och västkustens exportnämnder dels en representant för ostkust- (strömmings-) intressena, utsedd av Ostkustfisk, och en representant för de speciella ålexportintressena. Inom exportrådet, vilket kommissionen låter kalla till sammanträde så snart anledning därtill föreligger, överlägges i frågor om olika önskemål inför förestående handelsavtalsförhandlingar, om uppdelning av redan erhållna avtalskontingenter mellan de olika kustområdena, om olika möjligheter att främja och stödja fiskeexporten och om de frågor i övrigt rörande exporten, vilka kunna vara av intresse för hela fiskerinäringen.

Genom exportrådets tillkomst har skapats ett organ, som enligt kommissionens mening visat sig kunna på ett smidigt sätt förmedla kontakten mellan myndigheterna och de olika exportintressena och i möjlig mån utjämna eventuella motsättningar mellan de olika intressena.

Nämnderna och rådet böra enligt kommissionens mening fortsätta sin verksamhet efter i huvudsak samma riktlinjer som hittills, i den mån de icke kunna ersättas av något eller några exportorgan, särskilt avsedda för exporten till centraliserade marknader.

Som en av de viktigaste av de arbetsuppgifter, vilka ankomma på exportnämnderna och exportrådet, betecknar kommissionen deras medverkan till att åstadkomma en riktpriksåsättning på exportfisken. För att icke olika exportörer onödigtvis skola underbjuda varandra vid offertgivningen brukar, när ett exporttillfälle yppar sig, inom nämnderna eller inom exportrådet diskuteras det pris, som med hänsyn till föreliggande omständigheter icke bör underskridas vid försäljningen (riktpreis).

Som regel avstyrker livsmedelskommissionen exportlicensansökningar, i vilka för viss försäljning uppgivits ett lägre pris än det som exportnämnd eller exportrådet rekommenderat som riktpreis. I alldeles särskilt hög grad har riktpriksåsättningen visat sig erforderlig i de fall, då importen i princip kunnat ske genom ett flertal olika företag men ansökningarna om importlicens prövats centralt och licens på hela importen eller större delen därav

tilldelats den, till vilken fisken offererats till lägsta priset. Resultatet av en sänkning har här lätt blivit, att exporten icke kommit till stånd, därför att någon vara icke kunnat anskaffas till det överenskomna priset. Kommissionen anser, att riktprissystemet även i fortsättningen bör tillämpas i förekommande fall.

Bland de åtgärder, som vidtagits för att underlätta exporten, nämnes även kvalitetskontroll. Livsmedelskommissionen har meddelat bestämmelser om dylik kontroll vid export av saltad och torkad fisk samt konserver av fisk, kräftdjur och musslor. Vidare äro föreskrifter under utarbetande i fråga om färsk fisk, i första hand fiskfiléer.

För att underlätta exporten till länder med centraliserad import ha vidare bildats centrala exportorgan. Sålunda verka på västkusten en ekonomisk förening, Svensk exportfisk, förening u. p. a. för export av färsk fisk och ett samarbetsorgan för export av saltad fisk, benämnt Exportutskottet för svensk saltsill. Vidare finnes en ekonomisk förening för export av fisk från sydkusten. Kommissionen har ansett, att dessa organ böra erhålla en fastare organisation och ställas under myndigheternas kontroll. I detta syfte har kommissionen upptagit förhandlingar med vederbörande intressenter.

Beträffande den nuvarande organisationen av samarbetsorganet för export av färsk fisk från västkusten, föreningen Svensk exportfisk, anför livsmedelskommissionen följande.

Föreningens medlemmar äro Svenska västkustfiskarnas centralförbund, Svensk Andelsfisk, förening u. p. a., vilken äges till lika delar av centralförbundet och Kooperativa förbundet, vidare Fiskexportörernas förening u. p. a., representerande de enskilda göteborgsexportörerna, ävensom en sammanslutning av de enskilda exportörerna i gravarne—smögendistriktet. Enligt stadgarna deltaga fiskarna i föreningen Svensk exportfisk med 49 procent av insatskapitalet, exportörerna med likaledes 49 procent och en opartisk ordförande med 2 procent. Föreningens huvudsakliga uppgift har varit att uppträda som avtalsslutande part gentemot centrala inköpsorgan i vad angår färsk västkustfisk och att ombesörja leveranserna i enlighet med de avtal, som slutits. Föreningen har köpt fisken antingen — om exportpriserna varit förmånliga — på fri auktion eller — om priserna icke möjliggjort inköp där — av Västkustfisk, förening u. p. a. Packningen av fisken har skett genom de olika exportörerna för Exportfisks räkning, varvid uppdraget fördelats mellan exportörerna i förhållande till vars och ens kvot, bestämd efter vederbörandes export under åren närmast före kriget. Föreningen har ombesörjt speditioner och faktureringar, svarat för reklamationer och andra mellanhavanden med den utländske köparen samt mottagit rembourser och utbetalat packningsersättning till exportörerna. Eventuell vinst på verksamheten har utbetalats till medlemmarna i förhållande till deras insatser. För de olika exportörernas del har detta inneburit, att de erhållit utdelning i förhållande till sina kvoter, bestämda på sätt nyss sagts.

Kommissionen upplyser, att den redan på ett tidigt stadium godtagit föreningen som centralorgan för exporten av färsk västkustfisk på centrala marknader genom att tillstyrka licenser för dylik export uteslutande för

föreningen. Såsom villkor härför har uppställts, att föreningen skall efterkomma kommissionens föreskrifter rörande medlemskap, kvoteringar o. d. Kommissionen har emellertid ansett det önskvärt, att vissa ändringar i föreningens organisation och verksamhet skola vidtagas, om föreningen även i fortsättningen skall få ensamrätt till ifrågavarande export. Kommissionen har därför i april 1949 upptagit förhandlingar med vederbörande intressenter. Härom anför kommissionen bland annat följande.

Under förhandlingarna restes icke några invändningar mot en stadgeändring i syfte att även formellt öppna föreningen för samtliga organisationer och företag, vilka äro intresserade av exporten, samt att skapa garantier för att allas berättigade intressen tillvaratas. Vidare godtogs i princip att livsmedelskommissionen skulle utse en opartisk ordförande i styrelsen och att verksamheten i övrigt skulle ställas under kommissionens fortlöpande kontroll.

Kommissionen har vidare ansett det angeläget, att det nuvarande kvot-systemet, på vilket föreningens verksamhet byggts upp, skall övergivnas och att i stället en verksamhetsform skall skapas, som tillvaratager de olika exportföretagens utvecklingsmöjligheter. Enligt kommissionens mening bör sålunda någon form av konkurrens mellan exportörerna införas. Eftersom en tävlan gentemot den utländske monopolköparen är utesluten, kan endast en konkurrens om de inhemska fisktillgångarna för exportleveranser ifrågakomma. Kommissionen har därför föreslagit, att föreningen fortfarande skall vara enda förhandlande och avtals slutande organ gentemot utländska monopolinnehavare, men att föreningen skall upphöra att själv uppträda som köpare på auktion. Fisken skall i stället köpas av de olika exportörerna i inbördes konkurrens, antingen på fri auktion eller — om exportpriset icke medger köp där — på särskild av Västkustfisk utlyst exportauktion, för vilken fastställts ett minimipris, så anpassat till exportpriset att möjlighet till ett auktionsförfarande finnes. Varje exportör skall sedan — efter särskild uppgörelse med föreningen — få självständigt leverera fisken till den utländske monopolinnehavaren inom ramen för det mellan denne och föreningen träffade centralavslutet, till dess den totala avtalskvantiteten uppnåtts. Detta förslag har i princip godkänts av fiskareparten medan den enskilda handeln ställt sig avvisande. Denna har i stället förklarat sig villig att medverka till en uppmjukning av det hittills tillämpade systemet genom en omkvotering på aktuell basis. Denna inställning har motiverats med farhågor att priserna på särskilda av Västkustfisk utlysta exportauktioner skulle drivas i höjden, så att de enskilda företagen icke skulle med förtjänst kunna delta i exportleveranserna.

Frågan om en avveckling av föreningen Svensk Exportfisk har aktualiserats, sedan föreningens ekonomiska ställning befunnits undergrävd. I denna situation har man från fiskarehåll förklarat sig sakna intresse för fortsatt samarbete på centralexportens område vare sig inom Exportfisk eller inom något annat ekonomiskt organ. I stället har från detta håll ifrågasatts, huruvida icke exporten i fortsättningen borde koncentreras till föreningen Västkustfisk. Som ett provisorium har man föreslagit, att Västkustfisk skulle ensam men med anlitande av de olika exportörerna som packare ansvara för leveranserna i anledning av eventuella centralavtal. Helt främmande för tanken på en samverkan med de enskilda exportörerna vid förhandlingar med monopolköpare har man emellertid icke varit; ej heller för tanken att försöksvis vid lämpliga tillfällen låta exportörerna konkurrera om exportleveranserna på auktion och självständigt leverera på eventuella central-

avslut. Därvid har emellertid förutsatts, att leveranserna i anseende till kvaliteter, packning, transport etc. skulle stå under betryggande kontroll.

Livsmedelskommissionen lämnar vidare följande redogörelse för samarbetet för export av saltad fisk från västkusten samt sina försök att skapa en fastare organisation för detta samarbete.

För att underlätta ifrågavarande export ha Svenska västkustfiskarnas centralförbund, föreningen Svensk andelsfisk, överskottsföreningen Västkustfisk samt representanter för de enskilda salteriföretagen i Stockholm och Göteborg år 1948 bildat ett organ, benämnt Exportutskottet för svensk saltsill.

Utskottet förhandlar om avslut med utländska monopolköpare genom en särskild delegation, i vilken vanligen såväl fiskare- som handelsrepresentanter ingå. Då utskottet emellertid icke är juridisk person, har ett eventuellt avtal hittills — enligt överenskommelse mellan de olika intressenterna — undertecknats för utskottet av Västkustfisk. När ett avtal träffas, finnas ofta vissa partier färdig vara redan tillgängliga för exporten. Det rör sig här främst om fisk, som Västkustfisk i egenskap av överskottsförening fått överlaga i färskt tillstånd och låtit salta, sedan den varit utbjuden på fri auktion eller på särskild saltningsauktion (s. k. andra auktion) och där icke kunnat säljas till gällande minimipris. Beslutas inom utskottet, att redan upplagrade partier skola levereras inom ett av utskottet träffat avtal, få alla som äga sådana partier deltaga, de privata salterierna såväl som fiskarens organisationer, oavsett om de äro representerade i utskottet eller icke. Bli en kvotering nödvändig, exempelvis därför att lagren äro större än avtalskvantiteterna, får envar leverera i förhållande till vad han har i lager. För att fylla ett avtal har emellertid stundom även en speciell saltning för den ifrågavarande exporten måst igångsättas. Vara till denna saltning anskaffas av salterierna antingen på fri auktion eller på en till det uppgjorda exportpriset särskilt anpassad s. k. exportauktion. Den färdiga varan få de sedan självständigt leverera på det träffade centralavtalet.

Livsmedelskommissionen har ansett det angeläget, att en fastare organisation skapas för detta samarbete. Kommissionen har därför vid överläggningar med vederbörande intressenter under våren 1949 föreslagit, att även för exporten av salt fisk skall bildas en ekonomisk förening, som är öppen för alla av exporten intresserade. Föreningen skall ha en opartisk ordförande och stå under myndigheternas fortlöpande överinseende. Förslaget har i princip godkänts av de enskilda salteriföretagens sida men förkastats av fiskareparten. Parterna ha emellertid i princip anslutit sig till följande kompromisslinje. Saltsillutskottet bibehålles i sin gamla form som ett förhandlingsorgan. I utskottet skola ingå dels fiskarens organisationer, dels den enskilda handeln (enskilda salteriföretag och eventuellt andra), sammansluten i en öppen ekonomisk förening under myndigheternas kontroll. Avtalen med utländska monopolköpare skola på utskottets vägnar undertecknas dels av Västkustfisk, dels av nämnda förening.

Beträffande organisationen av samarbetet för export av fisk från sydkusten anför livsmedelskommissionen.

I januari 1949 bildade överskottsföreningen Sydkustfisk och större exportörer på sydkusten en ekonomisk förening, uppbyggd efter de linjer, som på västkusten följts vid skapandet av föreningen Svensk exportfisk. Kommissionen har haft överläggningar även med fiskarena och handeln på syd-

kusten i syfte att få till stånd en organisation med mera fullständig anslutning. Kommissionen har ifrågasatt, att samarbetet skall ordnas på samma sätt, som kommissionen föreslagit beträffande färskfiskeexporten från västkusten. Sedan vederbörande i princip förklarar sig beredda att medverka härtill, har frågan behandlats av en särskild kommitté. Denna har framlagt ett organisationsförslag, vilket går ut på att en ekonomisk förening skall bildas, vilken skall uppträda som enda avtalsslutande part gentemot den utländske monopolinnehavaren. I princip skola alla företag inom fiskhandelsbranschen utan att vara bundna av någon kvotering få självständigt och på egen risk leverera inom ramen för avtalet, till dess detsamma fyllts. Envar som levererar på avtalet skall sålunda — liksom föreslagits för västkusten — själv få svara för sina leveranser, d. v. s. ombesörja speditioner, mottaga och klara upp reklamationer från den utländske köparen etc. Föreningen skall alltså på leveransstadiet uteslutande ha en förmedlande funktion. Vid förnyade överläggningar med de berörda intressegrupperna har detta förslag av flertalet intresserade godkänts som grundval för det ifrågasatta samarbetsorganet. Invändningar mot förslaget ha emellertid rests från en grupp blekingefiskare och från några enskilda affärsföretag på ifrågavarande område.

Även inom de grupper, som ställt sig avvisande till förslaget, har man dock vitsordat behovet av ett gemensamt uppträdande vid förhandlingar med utländska monopolköpare. Ett enskilt företag — Frigaliment aktiebolag — har sålunda uttalat sig för bildandet av ett organ, som kan uppträda gentemot utländska monopolimportörer och träffa avtal med bindande verkan. Kommissionen anmärker härtill, att det just är ett sådant organ, som kommittén skisserat. Enda skillnaden mellan kommitténs och Frigaliments uppfattning synes vara, att Frigaliment anser, att exporten inom ramen för ett centralavslut skall få verkställas av det företag, som den utländske köparen utpekar, medan enligt kommitténs förslag konkurrenskraften på den svenska sidan blir avgörande för frågan, vem som levererar. Eftersom några större meningsskiljaktigheter alltså icke föreligga anser kommissionen förutsättningar finnas för att en förening, i stort sett utformad enligt de av kommittén uppdragna linjerna, skall kunna vinna en tämligen fullständig anslutning.

I fråga om exporten av strömming framhåller livsmedelskommissionen, att denna export stått öppen för envar som prisläget på exportmarknaderna varit sådant, att för exporten kommit i fråga endast strömming, som fiskarens centralorgan Ostkustfisk fått övertaga i egenskap av prisregleringsförening. Exportörerna ha därför kunnat genomföra en försäljning till en utländsk köpare endast i intim samverkan med Ostkustfisk. Därigenom ha enhetliga utbud och priser garanterats. Någon anledning att vidtaga särskilda åtgärder, när det gäller exporten av strömming till centraliserade marknader, föreligger enligt kommissionens mening icke för närvarande.

Beträffande övrig fiskexport anföres, att exporten till centraliserade marknader huvudsakligen omfattat billiga fiskslag såsom sill, skarp-sill, makrill, olika torskfiskar och strömming, d. v. s. — så när som på strömming — huvudsakligen fiskslag, som ilandföras på västkusten och sydkusten. Kommissionen räknar icke med någon ändring härvidlag. Med

hänsyn härtill anses åtgärder för en koncentration av exporten av fisk som ål, lax och insjöfisk eller av skaldjur till centrala marknader för närvarande icke vara aktuella.

Livsmedelskommissionens förslag. Livsmedelskommissionen finner — i likhet med samtliga berörda exportintressenter — det i dagens läge ofrånkomligt att från svensk sida ett enhetligt uppträdande iakttages vid förhandlingar och ingående av avtal om försäljning av fisk till länder med centraliserad fiskimport. Ett dylikt enhetligt uppträdande synes — tills vidare dock endast i fråga om export av fisk från västkusten och sydkusten — enligt kommissionens mening icke lämpligen kunna ernås på annat sätt än genom en koncentration av exporten till särskilda organ, till vilka samtliga exportintressen inom fiske och handel kunna ansluta sig. Dylika organ böra få ensamrätt till ifrågakvarande export genom att myndigheterna bevilja exportlicenser uteslutande till dem. Ett villkor härför bör emellertid vara, att organen ställas under myndigheternas fortlöpande överinseende och i övrigt tillgodose alla berättigade krav.

Efter de överläggningar, som livsmedelskommissionen haft i frågan med berörda intressen på västkusten och sydkusten, anser sig kommissionen kunna konstatera, att för närvarande förutsättningar icke finnas för en samverkan mellan de olika intressena inom ett enda organ. Däremot torde intressena tills vidare kunna samlas inom tre särskilda organ, ett för exporten av färsk fisk från västkusten, ett för exporten av saltad fisk från västkusten och ett för exporten av färsk och beredd fisk från sydkusten.

Exporten av *färsk fisk från västkusten* bör lämpligen anförtros en ekonomisk förening — föreningen Svensk exportfisk efter eventuell ombildning eller annan förening — vilken står öppen för alla samt är uppbyggd och verksam efter i huvudsak de riktlinjer, som kommissionen skisserat i samband med de i det föregående berörda diskussionerna med vederbörande intressenter.

Skulle det icke visa sig möjligt att samla intressena i en sådan förening, bör ett samarbete — på ungefär samma sätt som inom det s. k. saltsillutskottet — tills vidare kunna etableras inom ett ideellt organ, i vilket ingå dels fiskareorganisationerna, dels den enskilda handeln. Organets huvudsakliga uppgift skulle vara att förhandla med utländska monopolköpare. Eventuella avtal skulle lämpligen undertecknas dels av överskottsföreningen Västkustfisk, dels av en särskild av den enskilda handeln bildad ekonomisk förening under myndigheternas kontroll eller — intill dess en sådan förening kommit till stånd — av varje enskilt exportföretag som så önskade. Inköpen av fisk för exporten och leveranserna inom ramen för centralavtalet skulle även här i stort sett kunna ske efter de av kommissionen skisserade riktlinjerna. Leveranserna böra dock stå under betryggande kontroll, vilken lämpligen kan utövas av Västkustfisk. Exportlicenserna böra vid en sådan verksamhetsform utställas på Västkustfisk för organets räkning.

Som ett provisorium för den närmaste tidens uppgörelser med utländska monopolköpare synas förhandlingarna kunna föras av en delegation, i vilken såväl fiskarena som de enskilda exportörerna äro representerade. Delegationen synes lämpligen kunna utses av Västkustens fiskexportnämnd. Som avtalstecknande kan tänkas Västkustfisk — eventuellt tillsammans med andra — och föreningen bör i sådant fall ensam få exportlicenserna.

Beträffande exporten av *salt fisk från västkusten* anser kommissionen, att det s. k. saltsillutskottet i dess nuvarande form som ett ideellt samarbetsorgan och ställt under myndigheternas kontroll tills vidare kan fylla funktionen som enda förhandlande organ gentemot utländska monopolköpare. Intill dess en ekonomisk förening bildats, vari den enskilda handeln samlas, synes varje enskild exportör kunna jämte Västkustfisk underteckna eventuella avslut. Exportlicenser böra i vilket fall som helst utställas på Västkustfisk för utskottets räkning.

När det gäller *exporten från sydkusten* ansluter sig kommissionen till det av en särskild kommitté framlagda förslaget rörande organisationen av och verksamhetsformerna för en ekonomisk förening, vilken skulle fungera som centralorgan för exporten till monopolmarknader. När stadgar för föreningen slutligt utarbetats och föreningen trätt i funktion, bör den enligt kommissionens mening tills vidare ensam erhålla licenser för denna export. Eftersom en förening redan finnes, som vid skilda tillfällen anlitats som centralorgan för exporten, bör det nya organet tillkomma genom en ombildning av nämnda förening. Denna skall i samband därmed givetvis vara skyldig att underkasta sig de kontrollbestämmelser, som livsmedelskommissionen kan komma att föreskriva.

I kommissionens skrivelse anföres vidare, att fiskare på västkusten uttalat, att ensamrätt till export till centraliserade marknader av fiskslag, för vilka en fiskareorganisation utan statligt stöd helt behärskar utbudet, bör tillkomma fiskareorganisationen i stället för ett centralorgan. Kommissionen finner denna synpunkt värd beaktande.

Slutligen föreslår livsmedelskommissionen att — i enlighet med önskemål, som i olika sammanhang framförts av såväl fiskarena som handeln — en särskild befattning skall inrättas för stödjande av exporten. Innehavaren av denna befattning — av kommissionen kallad fiskexportman — skall först och främst ha till uppgift att kartlägga de inköpskällor, som de olika länderna anlita, och att upptaga och vidmakthålla kontakter med vederbörande myndigheter hemma och utomlands. Han skall vidare intimt följa den handelspolitiska utvecklingen, prisutvecklingen och kvalitetsfördringar rörande fisk och fiskprodukter utomlands, bedriva kommersiell informations- och förmedlingsverksamhet och på sina resor i olika länder informera de svenska diplomatiska och konsulära befattningshavarna på olika orter i frågor rörande fisket och exporten. Kostnaderna för tjänsten ha preliminärt beräknats till cirka 75 000 kronor om året för lön ävensom för resor och övriga expenser.

Kommissionen förordar, att ett belopp av intill 25 000 kronor för år skall ställas till förfogande för ändamålet. Beloppet anses tills vidare kunna bestridas från clearingkassan för fisk. Enligt kommissionens mening bör fiskexportmannen knytas till kommissionen eller det organ, som efter kommissionen kommer att handhava hithörande frågor. Som villkor för statsbidraget bör gälla, att återstående kostnader för befattningen bestridas av organisationer och företag inom fiskerinäringen.

Yttrandena.

Remissinstanserna dela i stort sett livsmedelskommissionens uppfattning, att centrala organ behövas för att underlätta den svenska fiskexporten till länder med centraliserad import. Emellertid uttala både handelskommissionen och kommerskollegium viss tveksamhet mot att dylika organ skola givas den monopolställning som livsmedelskommissionens förslag innebär.

Sälunda erinrar *handelskommissionen*, att sådana svårigheter vid handelsutbytet med länder med centraliserad import, som livsmedelskommissionen påtalat för fiskeexportens del, även uppstått inom andra varuområden. Dessa svårigheter bottna i den principiella grundskillnaden i organisationen av utrikeshandeln i Sverige och i berörda länder. Skäl för att vidtaga åtgärder av den art, som livsmedelskommissionen förordat, skulle sålunda kunna anföras jämväl för att tillgodose den svenska exporten av andra varugrupper än fisk. Emellertid anser sig handelskommissionen i princip icke kunna förorda, att dessa svårigheter skola lösas efter de riktlinjer, som livsmedelskommissionen föreslagit. Denna lösning innebär ett avsteg från de principer, som hittills i allmänhet tillämpats från svensk sida vid licensiering av exportvaror. Då emellertid åtskilliga skäl anförts för en särbehandling av fiskeexporten, hyser handelskommissionen i likhet med livsmedelskommissionen den uppfattningen, att vissa organisatoriska åtgärder erfordras för att på effektivt sätt tillvarataga fiskeexportens intressen i sådana länder, där importen är centraliserad. Handelskommissionen är dock icke helt övertygad om att de anförda skälen kunna anses äga en sådan styrka, att de motivera tillskapande av organ med den monopolställning, som livsmedelskommissionen förordat.

Handelskommissionen anför vidare, att denna monopolställning gjorts beroende av den exportlicensiering av fisk, som äger rum på grund av exportförbudskungörelsen. Enligt handelskommissionens mening böra åtgärder av föreslagen art rent principiellt endast i speciella undantagsfall knytas till författningar av kriskaraktär, detta så mycket mer som de anförda exportsvårigheterna kunna tänkas bliva bestående under en avsevärd tid och således även efter ett upphävande av sagda kungörelse. Det förefaller därför riktigast att de åtgärder, om vilka här är fråga, regleras i särskild ordning.

Kommerskollegium uttalar, att det knappast synes nödvändigt att de centrala exportorganen skola givas en sådan monopolställning, som livsmedelskommissionen föreslagit. Ämbetsverket finner den begränsning av konkurrensen, som en sådan anordning kan leda till, väcka betänkligheter. Kollegiet framhåller även, att en sådan fullständig planläggning av exporten, som livsmedelskommissionen finner önskvärd, skulle medföra en fastlåsning av handeln, som knappast skulle stå i överensstämmelse med strävandena till liberalisering på detta område.

I likhet med handelskommissionen betonar *kommerskollegium* att flera av de motiv, som livsmedelskommissionen anfört för att på angivet sätt stödja fiskeexporten, kunna andragas för en motsvarande anordning även på andra varuområden. Ämbetsverket finner de perspektiv, som härigenom öppna sig, föga tilltalande och anser det angeläget, att största återhållsamhet iakttages redan på det begränsade område, varom nu är fråga.

De i ärendet hörda *handelskamrarna* motsätta sig icke förslaget att centralorgan skola bildas för att underlätta exporten av fisk till länder med centraliserad import. Emellertid betonas, att centraliseringsåtgärderna böra ha karaktären av ett provisorium. Vidare förordas, att centralorganens roll skall inskränkas till förhandlingar eller till utbud. Slutligen framhålls, att det nuvarande systemet med minimipriser på den inhemska marknaden försvårar exporten och att de inhemska priserna böra anpassas efter prisnivån på världsmarknaden.

Sålunda förordar *handelskammaren i Göteborg* en samordning av exportintressena i huvudsak efter de riktlinjer, som livsmedelskommissionen antytt, men förklarar, att samordningen icke bör bibehållas längre eller i vidare omfattning än som vid varje tidpunkt är ofrånkomligt. Enligt handelskammarens mening bör därför vid genomförandet av kommissionens förslag klart angivas, att samarbetet är avsett som en tillfällig anordning. Beträffande detaljerna i förslaget anmärker handelskammaren som en brist i detta, att alltför många organisationer skulle inrättas. Handelskammaren håller före, att på västkusten endast ett organ bör finnas för samordningen. Detta organ bör vara föreningen Väst kustfisk. Denna bör därvid ombildas så att samtliga exportintressenter bliva behörigen företrädda inom föreningen. Den enskilda handeln blir då genom sin medverkan och sin andel i Väst kustfisk på ett naturligt sätt representerad vid uppgörelserna med utländska importörer. Skulle däremot, såsom livsmedelskommissionen föreslagit, tre eller flera organ för exporten finnas på västkusten, kan handelskammaren icke tillstyrka, att Väst kustfisk ensam skall vara avtalsslutande part och att exportlicenserna skola utställas enbart på denna förening. Under sådana förutsättningar böra de enskilda exportörerna ha rätt att delta i avtalsuppgörelserna och erhålla exportlicenser för egen del.

Handelskammaren uttalar vidare såsom önskvärt, att samarbetet utformas så, att de enskilda exportföretagen så långt det är möjligt kunna bibehålla sina förbindelser med importörer i utlandet.

Slutligen framhålles, att prisfrågan i nuvarande läge utgör det väsentligaste problemet för fiskexporten. Genom det inhemska prisregleringssystemet har i Sverige skapats en konstlad prisnivå för de viktigaste exportprodukterna. Producentorganisationerna ha haft ett dominerande inflytande på minimiprissättningen, vilken i mycket ringa grad anpassats efter den internationella prisnivån. En dylik anpassning är emellertid av avgörande betydelse för exportmöjligheterna. Om livsmedelskommissionens förslag rörande formerna för exportörernas inköp genomföres, måste den minimiprissättning, som skall förekomma vid exportauktioner, snabbt kunna följa världsmarknadsprisets ändringar och rättas därefter. Handelskammaren påpekar i detta sammanhang, att minimiprissättningen å sill under senare tid varit sådan, att exporten omöjliggjorts.

Jämväl *handelskammaren i Stockholm* — som i sitt utlåtande huvudsakligen behandlar exporten av salt sill — anför, att fiskexportens problem sammanhännga med att det svenska prisregleringssystemet garanterar fiskarena avsättning på den inhemska marknaden till priser, som äro oberoende av världsmarknadspriset. Handelskammaren framhåller, att det system för fiskexport till länder med centraliserade inköp, som redan tillämpas och som livsmedelskommissionen föreslår skola utbyggas, är föga tilltalande för de enskilda salterierna. Å andra sidan synes det vara svårt att finna en ordning, som icke baseras på centraliserade utbud. Det är emellertid ett angeläget önskemål, att systemet tillämpas så att sådana överenskommelser om priserna komma till stånd, att salterierna kunna deltaga i exportsaltningen redan från fiskesäsongens början. Enligt handelskammarens mening bör man i stället för nuvarande system med höga priser och fångstbegränsningar försöka ett system med lägre priser på den färska varan och större fångster. Motsättningen mellan den med konstlade medel upprätthållna höga svenska prisnivån samt nödvändigheten av konkurrenskraftiga priser på exportmarknaderna skapar enligt handelskammaren problem, som i längden icke gå att lösa. Ekonomiska synpunkter måste därför tillmätas större betydelse än hittills vid det praktiska handhavandet av stödet åt fiskerinäringen.

Handelskammaren i Malmö vitsordar behovet av ett enhetligt uppträdande från svensk sida vid förhandlingar med utländska monopolköpare. Den motsätter sig därför icke, att en viss centralisering av utbudet kommer till stånd. Systemet bör dock utformas närmast såsom ett provisorium, i avvaktan på verkningarna i praktiken. Handelskammaren förordar, att exporten av färsk fisk i enlighet med livsmedelskommissionens förslag skall anförtros två olika centralorgan, ett för västkusten och ett för sydkusten. Den anser även lämpligt, att det för sydkustens vidkommande blir den planerade sammanslutningen Sydsvensk exportfisk förening u. p. a., som får denna uppgift.

Handelskammaren är tveksam huruvida, såsom kommissionen avsett, en konkurrens om den inhemska fiskproduktionen kan upprätthållas samtidigt som dels en prisreglering med relativt höga inhemska minimipriser tillämpas, dels bundna exportpriser iakttagas. Den anser att en kvotering bör till-

lämpas mellan grossisterna men att kvoterna böra anpassas efter de insatser, som de olika företagen utföra inom exporten. Företagen böra givas relativt fria händer att själva ombesörja exporten. Handelskammaren betonar i detta sammanhang nödvändigheten av att de svenska exportpriserna och därmed även de inhemska minimipriserna till fiskarena fortlöpande anpassas efter prishöjningen på de utländska marknaderna. Ett oriktigt avvägt minimipris till de inhemska producenterna måste komma att lägga avsevärda hinder i vägen för exporten. Om minimiprissystemet över huvud taget skall upprätthållas, måste producenterna uppenbarligen vid vissa tillfällen vidkännas minskning i dessa priser för fisk, som avsättes på exportmarknaden.

Handelskammaren vänder sig slutligen mot kommissionens uttalande, att vederbörande fiskareorganisation skulle kunna få ensamrätt till export till centraliserade marknader i fråga om sådana fiskslag, för vilka fiskareorganisationer utan statligt stöd helt behärska utbudet. Den anför, att det icke synes försvarbart att avstänga de exportörer, vilka upparbetat en export av svensk fisk till olika länder. Den tvivlar även på, att vederbörande producentsammanslutningar skulle gå i land med uppgiften att ensamma ombesörja denna export.

Icke heller *handelskammaren i Jönköping* motsätter sig att ett centralt förhandlingsorgan bildas. Detta organ bör vara öppet för alla, som äro verksamma inom branschen och området. Det bör vara enbart ett förhandlingsorgan men bör ha rätt att sluta avtal, om den utländska köparen påfordrar detta.

För att man skall kunna bibehålla de fördelar, som en sund konkurrens innebär, finner handelskammaren det angeläget, att exportörerna även i fortsättningen skola få rätt att träffa avtal jämväl med ett köparland med centraliserad import. Visst samråd med det centrala exportorganet kan därvid måhända föreskrivas. Vidare bör organet vara skyldigt att efterkomma en utländsk köparens önskemål att viss kvantitet skall levereras av särskilt namngiven exportör eller grossist.

Handelskammaren föreslår därjämte, att överskottsföreningen Sydkustfisk, vilken köper all överskottsfisk till garantipriser, skall vara skyldig att sälja sitt innehav av såväl fisk som förädlade fiskprodukter till den högstbjudande grossisten enligt vanligt offertförfarande. Sydkustfisk bör sålunda ej äga rätt att själv exportera överskottsfisk. Samtliga exportörer och ej enbart Sydkustfisk böra få arbeta och konkurrera inom marginalen mellan minimipriset och garantipriset. Detta önskemål sammanfaller helt med fiskarens intresse av att Sydkustfisk får ut så högt pris som möjligt för överskottsfisken.

Slutligen anmärker handelskammaren, att livsmedelskommissionens förslag rörande organisationen av fiskeexporten från sydkusten icke, såsom livsmedelskommissionen uppgivit, godkänts av flertalet intressenter. Blekinge fiskareförbund, Blekinge läns partifiskhandlareförening och aktiebolaget Frigaliment förklarade sig nämligen icke kunna acceptera förslaget. Flera sammanslutningar togo icke definitivt ståndpunkt i frågan. Endast

Skånes fiskareförbund, Svenska sydkustfiskarnas centralförbund och Malmö Fiskcentral anslöto sig till förslaget.

Beträffande förslaget att en särskild fiskexportman skall anställas anser *kommerskollegium* det tveksamt, huruvida värdet av en sådan anordning kommer att motsvara de jämförelsevis betydande kostnaderna. *Handelskammaren i Malmö* ifrågasätter, om en dylik befattningshavare har någon nämnvärd uppgift att fylla vid sidan av de konsulära organen utomlands och vederbörande exportorgan i landet. Däremot uttalar *handelskammaren i Göteborg*, att anordningen kan bli av värde för fiskexporten. Ett genomförande av förslaget bör dock enligt handelskammarens mening bli beroende av exportintressenas vilja till ekonomisk medverkan i den omfattning, som livsmedelskommissionen förutsatt.

Departementschefen.

Läget på fiskmarknaden har under år 1949 kännetecknats av vikande konjunkturer. De genomsnittliga fiskpriserna ha sjunkit. De avsättningssvårigheter för exporten, som redan dessförinnan i viss mån framträtt, ha skärpts under året, och det kan befaras, att dessa svårigheter komma att öka ytterligare. Med hänsyn till dessa omständigheter torde det ej vara möjligt att nu slopa den prisreglerande verksamheten inom fisket. Denna verksamhet torde i stället böra fortsätta jämväl under nästa budgetår. För detta ändamål torde nu gällande förordning om viss reglering av handeln med fisk m. m., vars giltighetstid utgår den 30 juni 1950, böra erhålla förlängd giltighetstid, förslagsvis under ytterligare två år.

Även grunderna för regleringen torde böra behållas i huvudsak oförändrade. Det torde få ankomma på Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, vederbörande organ för prisregleringsverksamheten att handha prisregleringen i överensstämmelse med de allmänna riktlinjer, som godkänts av riksdagen. Jag vill här erinra om att Kungl. Maj:t i propositionen nr 161 till årets riksdag föreslagit, att statens livsmedelskommission skall upphöra med utgången av innevarande budgetår och att kommissionens verksamhet i frågor rörande avsättning av fisk skall övertagas av ett nytt organ, statens jordbruksnämnd.

Av den redogörelse, som kommissionen lämnat rörande kostnaderna för upprätthållande av prisregleringen till och med utgången av år 1949, framgår att under sistnämnda år sagda kostnader helt täckts av inflytande regleringsavgifter samt att därjämte uppstått ett visst överskott. Såsom jämväl framgår av redogörelsen är det dock möjligt, att betydande belopp kunna behöva tagas i anspråk för att täcka blivande förluster på vissa inneliggande lager. Även för nästa budgetår torde emellertid kostnaderna för upprätthållande av en prisregleringsverksamhet i enlighet med de av riksdagen godkända principerna kunna täckas med de regleringsavgifter, som inflyta

under året, samt med förefintlig behållning på de medel, som enligt gällande direktiv äro avsedda att utöver löpande regleringsavgifter användas för den fortsatta prisregleringen. Något särskilt anslag för ändamålet torde därför icke behöva anvisas för budgetåret 1950/51. Jag vill i detta sammanhang understryka, att prisregleringsavgifter självfallet ej böra uttagas i större omfattning än som kan beräknas vara erforderligt med hänsyn till föreliggande förlustrisker.

På tal om grunderna för prisregleringsverksamheten torde böra upptagas frågan om organisationen av fiskexporten till länder med centraliserad import. Vid den utredning i denna fråga, som livsmedelskommissionen verkställt enligt uppdrag av Kungl. Maj:t, har kommissionen funnit det nödvändigt, att från svensk sida ett enhetligt uppträdande iakttages vid förhandlingar och affärsuppörelser med länder, där importen av fisk är centraliserad. Härför erfordras enligt kommissionens mening, att för fiskexporten intresserade parter sammansluta sig i ett eller flera organ, till vilka exporten koncentreras. Dessa organ, som skola ställas under myndigheternas överinseende, skola få ensamrätt till ifrågavarande export genom att exportlicenserna uteslutande skola utställas å dem. Då enligt kommissionens uppfattning förutsättningar för närvarande saknas för en samverkan inom ett enda organ, föreslås att exporten tills vidare skall samlas till tre särskilda organ, ett för exporten av färsk fisk från västkusten, ett för exporten av saltad fisk från västkusten samt ett för exporten av färsk och beredd fisk från sydkusten. För strömmingsexporten från ostkusten äro enligt kommissionen några särskilda åtgärder ej för närvarande påkallade.

Jämväl remissinstanserna ha ansett att vissa centraliseringsåtgärder erfordras. Emellertid ha de uttryckt någon tveksamhet huruvida den utformning av organisationen, som livsmedelskommissionen förordat, är den lämpligaste. Sålunda ha både kommerskollegium och statens handelskommission uttalat betänkligheter mot den monopolställning, som centralorganen skulle få. Från handelskammarehåll har förordats, att centralorganens verksamhet skall inskränkas till förhandlingar eller utbud, varigenom utrymme skulle finnas för insatser från de enskilda exportörernas sida.

För min del anser jag att i dagens läge en centralisering av den svenska fiskexporten till särskilda organ är nödvändig, såvitt gäller länder med centraliserad import. Rätt att ingå såsom medlem i dessa organ bör tillkomma fiskareorganisationer och partihandelsföretag, som tidigare bedrivit fiskexport, ävensom organisationer, varå dylika företag äro sammanslutna.

Jag har i och för sig intet att erinra mot vad livsmedelskommissionen föreslagit angående antalet organ och deras sammansättning. Det torde emellertid vara önskvärt, att antalet kan reduceras. Eventuella möjligheter härtill böra tillvaratagas. Vidare behövs uppenbarligen allttjämt ett organ, motsvarande det av livsmedelskommissionen bildade exportrådet, vilket kan representera fiskerinäringen i dess helhet vid överläggningar i exportfrågor o. d.

I vissa yttranden har framhållits, att en nackdel med centraliseringen

är, att densamma leder till kvotering av exporten mellan respektive företag. För att undvika detta har förordats, att centraliseringen skall inskränkas till själva utbudet och att de olika företagen skola få fria händer att själva ombesörja exporten. Med anledning härav vill jag framhålla, att det icke synes möjligt att nu taga ställning till frågan, hur arbetsuppgifterna böra fördelas mellan vederbörande exportorgan och dess medlemmar. Den vägledande synpunkten bör enligt min mening vara, att ingripandena i exporten ej böra göras mer omfattande än som är nödvändigt för att lösa de problem, som den av vissa länder genomförda centraliseringen av importen medfört. Över huvud bör regleringen icke nu låsas fast utan möjlighet bör finnas att anpassa densamma efter de skiftande betingelser, som kunna uppstå vid olika tidpunkter och för skilda områden. Kungl. Maj:t eller, efter Kungl. Maj:ts bemyndigande, statens jordbruksnämnd torde böra äga utforma regleringen av exporten med beaktande av nu nämnda synpunkter.

I likhet med statens handelskommission anser jag det riktigtast, att exportregleringen ej grundas på nu gällande exportförbudskungörelse, vilken har karaktär av krisförfattning. Föreskrifter om det licenstvång för export av fisk, som skall ligga till grund för centraliseringen, torde därför böra meddelas i en särskild kungörelse. Jag torde senare ånyo få anmäla denna fråga för Kungl. Maj:t.

I detta sammanhang vill jag även något beröra de synpunkter, som anförts i den förut omnämnda skrivelsen från ett antal salteriföretag. Jag uttalade redan i propositionen nr 48 till 1948 års riksdag att det genomsnittliga priset på fisk måste beräknas komma att ligga över minimipriset och att minimipriset borde fastställas så, att det medverkade till att ge fiskarna en skälig inkomst. I den mån så kan ske utan att detta mål för regleringsverksamheten äventyras bör enligt min mening minimipriset avvägas så, att möjlighet till konkurrens under likvärdiga förhållanden föreligger.

Livsmedelskommissionen har föreslagit, att de statslån å tillhopa 3 500 000 kronor, som enligt beslut av 1946 års riksdag beviljats prisregleringsföreningarna, skola få innehavas amorterings- och räntefritt jämväl under nästa budgetår. Härjämte har kommissionen förordat, att föreningen Väst-kustfisk under samma tid skall få åtnjuta hela den riksbankskredit intill 2 500 000 kronor jämte ränta, för vilken 1947 års riksdag ställt garanti genom riksgäldskontoret. Slutligen har kommissionen tillstyrkt en framställning från föreningen Sydkustfisk att på samma villkor som föreningen Väst-kustfisk erhålla en riksbankskredit å högst 2 500 000 kronor.

Jag biträder kommissionens förslag att prisregleringsföreningarna skola få inneha sina statslån till deras fulla belopp under budgetåret 1950/51. Beträffande frågan om fortsatt räntefrihet ställer jag mig tveksam. Vid lånens beviljande förutsattes, att desamma icke skulle vara förenade med denna förmån under längre tid. Jag vill emellertid icke motsätta mig, att lånen med undantag för berörda riksbankskredit skola få löpa utan ränta även under nästa budgetår. Jag förutskickar dock, att denna förmån skall upp-

höra den 30 juni 1951. Jag förordar härjämte att staten, för att bereda föreningen Sydkustfisk samma möjlighet som föreningen Västkustfisk att erhålla en kredit i riksbanken, skall genom riksgäldskontoret ställa garanti å ett lån till föreningen i riksbanken. Garantien torde dock böra begränsas till ett belopp av 2 000 000 kronor jämte ränta. För berörda lån böra icke ifrågakomma några lättnader i form av räntefrihet eller dylikt.

Enligt livsmedelskommissionens förslag skulle slutligen ur clearingkassan för fisk disponeras visst belopp för inrättande av en till vederbörande statliga regleringsorgan knuten befattning för stödjande av fiskexporten. En förutsättning härför skulle emellertid vara, att återstående kostnader för befattningen skulle bestridas av organisationer och företag inom fiskerinäringen. För min del är jag ense med kommissionen om betydelsen av att alla föreliggande exportmöjligheter tillvaratagas. De arbetsuppgifter, som skulle åvila innehavaren av den förslagna befattningen, äro emellertid till allra största delen sådana, att det torde böra ankomma på näringens utövarer att själva ombesörja och svara för kostnaderna för desamma. Med hänsyn till att delvis stridiga intressen kunna föreligga förefaller det vidare tvivelaktigt, huruvida erforderlig enighet kan skapas mellan dessa olika intressen.

Å andra sidan synes det ej omöjligt, att åtskilligt skulle kunna vinnas genom en verksamhet av det slag, som enligt kommissionen skulle ankomma på ifrågavarande befattningshavare. Det allmännas intresse av att exportmöjligheterna tillvaratagas synes även kunna motivera, att något statligt stöd får utgå till en dylik verksamhet under det första verksamhetsåret.

Med hänsyn till det anförda anser jag mig kunna förordna livsmedelskommissionens förslag endast i så måtto att Kungl. Maj:t, därest de berörda organisationerna och företagen kunna enas om att anställa en gemensam befattningshavare för ifrågavarande uppgifter, bör äga befogenhet att medgiva att för nästa budgetår bidrag till täckande av kostnaderna för befattningen må utgå ur clearingkassan för fisk intill det av kommissionen angivna beloppet.

Såsom förut nämnts bör förordningen den 17 juni 1948 om viss reglering av handeln med fisk, m. m. erhålla förlängd giltighet under tiden den 1 juli 1950—30 juni 1952. Kommissionen har hemställt, att i samband med förlängningen förordningens ansvarsbestämmelser skola utvidgas på en punkt. För närvarande kan ansvar endast utkrävas av den som överlåter handelsreglerad fisk i strid mot gällande bestämmelser. Kommissionens hemställan innebär att åtal, efter anmälan eller medgivande av kommissionen, skall kunna väckas även mot den som inköper handelsreglerad fisk direkt från fiskare utan att vara därtill berättigad. För min del anser jag emellertid en sådan utvidgning av ansvarsbestämmelserna knappast erforderlig. Jag kan därför icke biträda kommissionens förevarande hemställan.

I enlighet med det anförda har inom jordbruksdepartementet utarbetats

förslag till förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1948 (nr 311) om viss reglering av handeln med fisk, m. m. Förslaget torde böra föreläggas riksdagen till antagande.

Under återopande av vad sålunda anförts hemställer jag, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att

1) antaga förut omförmälda förordning angående fortsatt giltighet av förordningen den 17 juni 1948 (nr 311) om viss reglering av handeln med fisk, m. m.;

2) medgiva, att för tiden till och med den 30 juni 1951 reglering av priserna på fisk ävensom av exporten av fisk av vissa slag må anordnas i huvudsaklig överensstämmelse med de grunder, som förordats i det föregående;

3) besluta, att staten genom riksgäldskontoret skall ställa garanti för ett lån åt Sydkustfisk, förening u. p. a., i riksbanken å ett belopp av intill 2 000 000 kronor jämte ränta.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan lämnar Hans Kungl. Höghet Kronprinsen-Regenten bifall samt förordnar, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Greta Lüzell.

Genomsnittliga fiskarepriser och minimipriser på fisk under tiden juli 1945—december 1949. Öre/kg.

T i d	V ä s t k u s t e n										S y d k u s t e n						Genom- snittet av parti- noteringar på ström- ming i Stockholm
	Genomsnittliga fiskarepriser ¹					Minimipriser ³					Genomsnittliga fiskarepriser		Minimipriser ³				
	All fisk ²	Sill	Torsk	Makrill	Annan fisk ²	Sill nr 1 ⁴	Sill nr 3 ⁴	Torsk nr 1	Torsk nr 2	Makrill (ej liten)	Sill	Torsk	Sill nr 1	Sill nr 3	Torsk nr 1	Torsk nr 2	
1945																	
3:e kv.	74.9	84.3	63.9	61.4	66.9	—	—	55	45	55	62.2	40.1	65	33	43	—	88.0
4:e kv.	62.3	56.9	65.5	61.3	72.7	—	—	55	45	55	56.0	39.4	65	33	43	—	96.3
1946																	
1:a kv.	34.9	24.1	59.5	36.9	62.5	22	18	55	45	55	52.1	33.0	65	33	43	—	100.0
2:a kv.	52.3	31.7	50.7	46.8	59.0	40	—	45	32	30	46.1	32.9	35	20	36	26	81.4
3:e kv.	50.4	39.7	52.0	88.2	74.2	40	—	45	32	30	73.5	28.5	35	36	36	26	79.5
4:e kv.	48.4	34.1	68.2	83.2	64.2	40	22	45	32	30	47.5	32.2	35	20	36	30	86.2
1947																	
1:a kv.	41.6	28.2	72.6	159.4	68.4	36 (27)	22 (13)	45	32	30	52.1	37.5	35	20	36	30	100.3
2:a kv.	53.7	32.7	56.3	49.8	63.9	— (27)	(13)	45	32	30	50.0	30.4	35	20	36	28	87.2
3:e kv.	49.6	38.1	61.1	82.6	75.6	49 (40)	22	45	32	30	48.6	30.7	35	20	38	28	89.4
4:e kv.	50.3	33.7	75.4	72.5	71.6	40 (29)	22 (20)	45	32	30	47.1	33.4	35	20	38	28	92.8
1948																	
1:a kv.	34.4	24.9	63.5	98.3	84.0	33 (24)	18 (13)	45	32	30	51.3	33.6	35	20	38	28	104.6
2:a kv.	69.7	41.4	64.1	50.2	92.3	33 (24)	18 (13)	50	32	40	56.2	31.6	35	20	38	28	92.6
3:e kv.	57.9	44.7	97.8	88.4	77.6	49 (42)	22	50	32	40	63.0	33.2	35	20	38	28	98.1
4:e kv.	52.8	35.7	105.7	91.0	57.2	40 (33)	22	50	35	40	61.7	40.6	45	20	39	30	100.0
1949																	
1:a kv.	51.3	35.2	75.3	106.2	91.9	35.5 (33)	20	50	35	40	55.5	36.5	45	20	39	30	100.0
2:a kv.	64.6	28.8	60.9	52.8	83.5	35.5 (33)	20	50	35	40	57.5	32.6	45	20	39	30	86.8
3:e kv.	47.3	34.9	53.5	58.5	79.5	49 (40)	22	50	35	40	53.9	35.2	45	20	39	30	90.0
4:e kv.	46.1	30.5	78.2	58.8	85.6	40 (33)	22	50	35	40	55.7	38.2	45	20	39	30	90.1

¹ Uppgifterna avse försäljningen vid fiskauktionen i Göteborg, Gravarne, Smögen, Lysekil och Strömstad (exkl. Strömstad för dec. 1949). — ² Skarpsill och skaldjur ej medtagna. — ³ Minimipriserna på sill och makrill avse orensad vara; minimipriserna på torsk avse rensad vara med huvud. T. o. m första kv. 1946 sammanfalla minimipriserna till en del med garantipriserna. — ⁴ Avser minimipriser vid försäljning på s. k. första auktion (för alla köpare). Inom parentes har angivits minimipriset vid försäljning på s. k. andra auktion (för exportörer och beredare).

Tablå över livsmedelskommissionens inkomster (prisregleringsavgifter m. m.) och utgifter för prisregleringen å fisk under tiden ^{15/4} 1946—^{31/12} 1949, allt i kronor.

T i d	Väst kusten		Syd kusten		Ost kusten (strömning)		Importfisk	Överfört från clearing-kassan för fisk
	pris-reglerings-avgifter	utgifter	pris-reglerings-avgifter	utgifter	pris-reglerings-avgifter	utgifter	pris-reglerings-avgifter	
		Pristillägg		Pristillägg		Utbetalt för prisutjämnings ³		
^{15/4} 1— ^{31/12} 1946	1 203 195: 83	1 276 724: 82	134 452: 47	80 105: 36	126 917: 70	—	110 111: 97	1 000 000
^{1/1} — ^{31/12} 1947	1 698 138: 71	1 512 361: 40	212 309: 35	223 655: 04	179 679: 36	180 000: —	283 580: 93	—
^{1/1} — ^{31/12} 1948	2 346 963: 57	1 945 396: 08	375 220: 78	9 139: 26	252 198: 66	140 000: —	274 533: 68	—
^{1/1} — ^{31/12} 1949	1 881 642: 33	² 1 582 750: 17	303 282: 60	² 258 434: 77	248 971: 54	140 000: —	219 991: 34	—
		kommissionens omkostnader		kommissionens omkostnader		kommissionens omkostnader		
^{15/4} 1946— ^{31/12} 1949..		90 235: 68		31 434: 31		3 154: 80		
Summa	7 129 940: 44	6 407 468: 15	1 025 265: 20	602 768: 74	807 767: 26	463 154: 80	888 217: 92	1 000 000
Behållning ^{31/12} 1949..	722 472: 29		422 496: 46		344 612: 46		888 217: 92	1 000 000
	3 377 799: 13							

¹ Beträffande strömmingsregleringen ^{1/4}.

² Siffrorna äro preliminära.

³ Bortsett från fonder å tillhoppa 543 168 kronor, vilka vid regleringssystemets införande ställdes till ostkustens förfogande för prisutjämningsbidrag och numera helt åtgått.